

Neopakovateľná príťažlivosť Monte Tamara

Prírodné kopce sú v prenesenom význame slova monumentálnou „architektúrou“. Umelý vstup do sterility takéhoto prostredia je vždy veľmi citlivou a zodpovednou záležitosťou tvorca, plnou analýz. Pozitívnym príkladom vstupu človeka a tvorby umelého prostredia v panenskej prírode je Kostol Santa Maria degli Angeli známeho architekta Maria Botta, tvoriaceho prevažne v duchu postmodernity na úpätí švajčiarskeho kopca Monte Tamara (1 961 m n. m.). Mario Botta odvážne vstúpil do prírodnej „architektonickej“ scenérie nebeských vrcholov Monte Tamara a rozhodol sa pre výstavbu kostola práve na Alpe Foppa – na úpätí spomenutého kopca. Hovorí sa, že Mario Botta osobne dôkladne poprezeral celé pohorie, aby kaplnku vhodne umiestnil; až došiel k záveru, že najlepšia poloha bude v spojení s vrcholovou stanicou miestnej kabínkovej lanovky. Miestny obchodný magnát a vlastník lanovky na Monte Tamara, Egidio Cattaneo, prijal túto ponuku a venoval výstavbu kaplnky pamiatke zosnulej manželky.

Kaplnka sa stala zároveň súčasťou rekreačného zariadenia lyžiarskeho strediska a zábavného prírodného parku s reštauráciou, detským ihriskom, s horskou bobovou dráhou dlhou 800 m a trasou pre horské bicykle. Umožňuje tiež nerušený panoramatický pohľad do údolia regiónu Ticino a na alpské zasnežené končiare s dominantným Monte Rosa (4 634 m n. m.). Návšteva kostolika je zážitkom pre obdivovateľov umenia, tvorby „veľkého priestoru“ jednoduchými a strohými výrazovými prostriedkami. Táto pevnosť na skale je viac ako len priestor na meditáciu; zároveň je inštrumentom na čítanie z krajiny

Monte Tamara

Porfyrový kameň v architektúre kaplnky umocňuje jej pôsobenie v krajine

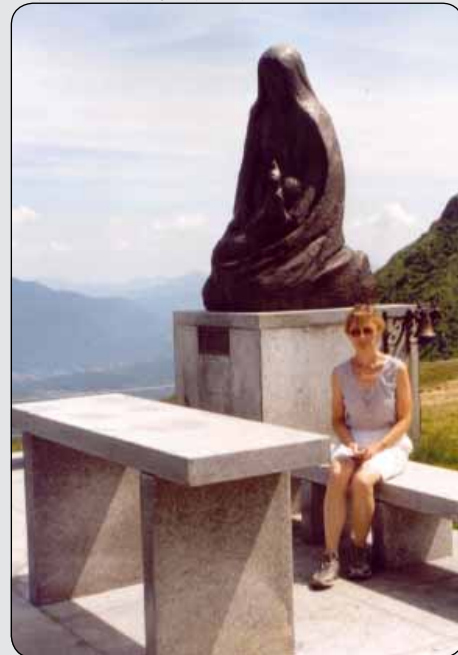
scenérie. Postavená záciou vznikajú na „okružných trasách“ možnosti pre rozdielne predstavenia krajiny a nekonečný pohľad na hory zo strechy kaplnky. Prvý chodník uvedie návštevní-

rená Enzovi Cucchimu. Umelec využíva na tvorbu dva principiálne priestory: strop, ktorý je nad uličkou medzi sedadlami, kde je maľba cyprusu, a druhým bodom je srdce kostola. Dvadsaťdva panelov umiestnených nad oknami prezentuje mariánsku ikonografiu. K najväčším extrémom tejto stavby, umiestnenej v nadmorskej výške 1 530 m n. m., je štruktúra reťazí a kladiek nesúcich zvon. Zvon má na svojom povrchu napísané tri mená: Egidio Cattaneo, Mario Botta a Enzo Cucchi. Ďalším dôležitým sakrálnym prvkom je bronzová socha Madony (Madonna del Tamara) s dieťaťom od Antonia Danziho, ktorá od 15. 6. 1985 bdie na Alpe Foppa. Socha bola vysvätená pápežom Jánom Pavlom II. počas jeho návštevy Ticina.

Kaplnka v detailoch priestoru

Projekt pozostáva zo zväzku cylindrických prvkov - dlhého nástupného mosta, menšieho mosta so schodmi, ktorý prelieta ponad vstup do kaplnky a prebieha kolmo na hlavnú os. Tieto tri hlavné prvky sa vzájomne spájajú jednoducho a pod striktnými pravidlami symetrie. Projekt kaplnky je akýmsi labyrintom, je to nekonečný chodník

pre meditáciu a vzletné myšlienky. Dômyselnou lokalizáciou vznikajú na „okružných trasách“ možnosti pre rozdielne predstavenia krajiny a nekonečný pohľad na hory zo strechy kaplnky. Prvý chodník uvedie návštevní-

Madonna del Tamara

ka na malý balkón s krížom stojacim oproti nekonečnu (symbol Vesmíru). Potom sa návštevník môže dostať schodmi po zakrivenej streche kaplnky na nižšiu úroveň - na druhý malý most a nakoniec k reflexným sklene-

Pôsobivé ukončenie „hornej cesty“ vyhládokovou plošinkou

Monumentálna, symetrická Bottova kompozícia nástupného mosta, schodiskových ramien a kaplnky

ným dverám valca (symbol Človeka). V malej kaplnke návštevník nachádza intímne priestory, upravené čier-

Boha). Cucchiho najneobvyčajšou prácou je zobrazenie dvoch cyprusov pozdĺž klenby, prechádzajúcej od spodné-

nym cementom, jemným nepriame svetlo prechádza cez nízke okná, ktoré smerujú do údolia; svetlo tiež prichádza cez dômyselnú štrbinu v streche. Línia úzkeho kanálika v pôdoryse je ukončená štvorcovcom naplneným vodou (ďalšia Bottova ikona), navádza návštevníka k oltáru. Za ním je apsida s modrou freskou s bielou líniou kresby dvoch rúk, ktoré predstavujú akt podania ruky (symbol

ho vchodu na most vedľa kopca celou trasou do kaplnky.

Pre dokonalé pochopenie diela je nevyhnutné ísť aj inou trasou - od hlavného mosta v tuneli s kruhovými oknami. Tam je cítiť zmysel pre nekonečno a nadčasovosť, dané funkciou objektu, lokalitou, a tiež priam primitívnu jednoduchosťou materiálu - porfyrického kameňa, z ktorého je Bottovo dielo, založené na geometrii a symetrii, postavené. Prekvapením je početnosť situácií, ktoré budova ako komplex promenád poskytuje.

Architektúru Bottovho kostola v danom prostredí je potrebné precítiť, vychutnať, nechať ju pôsobiť do všetkých vnútorných vrstiev človeka, jednoducho zažiť. To nie je len kus neživej hmoty, je to filozofická a duchovná hĺbka plynúca z priestoru, ktorú je potrebné individuálne vstrebať. Z vyhládokovej plošiny (konzola so zvonom), ktorá je symbolom duchovného vzletu nad pozemským životom, je nádherný výhľad, či skôr nadhľad nad okolitú krajinu, ktorá je v danom okamihu v područí duchovnej nadvlády.

doc. Ing. arch. Ján Ilkovič, PhD.

Ing. arch. Ľubica Ilkovičová, PhD.

Fakulta architektúry STU Bratislava

Vlci z východu Slovenska našli nový domov v Grécku

V stredu 15. novembra 2006 sa uskutočnil prevoz dvoch vlkov z Košíc do Tesalonik v Grécku. Štvorročné vlčatá boli donedávna v opatere poľovníka, ktorý ich našiel ešte ako slepé mláďatá. Ostatní súrodenci neprežili bez matky, ktorá sa pravdepodobne stala obeťou pytliaikov. Vychovávať dvoch dospelých samcov však bolo čoraz ťažšie, navyše nezákonné, a podmienky záhrady nevhodné, a tak skupina ľudí začala hľadať iné možnosti.

Keďže vlk patrí medzi chránené druhy, za riešenie takýchto prípadov sú zodpovedné štátne orgány ochrany prírody. Umiestniť šelmy ako vlk či medveď je vždy problémom. Na Slovensku sa nenašlo voľné miesto, preto Spoločnosť pre výskum, vzdelávanie a spoluprácu s prírodou (SWS) hľadala možnosť umiestniť vlkov v zahraničí. (SWS sa zaoberá vlkom od roku 1998.)

„Kontaktovali sme rôzne organizácie a inštitúcie po celej Európe. Nakoniec jediným riešením bola mimovládna organizácia Arcturos, ktorá má rehabilitačné zariadenie pre medvede a vlky vo Florine v Grécku. Finančnú podporu sa nám podarilo získať z nadácií Born Free Foundation a Wolves and Humans Foundation, ktoré sídli vo Veľkej Británii, ale majú projekty po celom svete,“ hovorí koordinátor projektu pre SWS zoológ Robin Rigg.

„Pre mnoho ľudí je vlk nebezpečným zvieratkom či škod-

com. Nevyprovokované útoky na človeka však takmer neexistujú. Náš projekt so strážnymi pastierskymi psami ukázal, že straty na dobytku sa dajú podstatne znížiť, keď sa použijú preventívne metódy. V Grécku tvoria hospodárske zvieratá veľkú časť potravy vlka v prírode, lebo ľudia vyhubili ich prirodzenú potravu. Výskumom v teréne sme zistili, že na Slovensku je situácia lepšia. Viac ako 90 percent potravy vlka tvoria jelene, diviaky a srny.“

Náročné vybavovanie povolenia a ostatných s tým súvisiacich nevyhnutných opatrení na prevoz vlkov do Grécka si okrem SWS a Arcturos vyžiadali spoluprácu ľudí zo Štátnej ochrany prírody SR, správy Národného parku Slovenský kras so sídlom v Brzotine, ZOO Bojnice, Obvodného úradu životného prostredia v Rožňave, Ministerstva životného prostredia SR a Vedeckého orgánu CITES (Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín).

Počas cesty vlkov sprevádzal Robin Rigg a veterinár Tasos Amaslidis z Arcturos. Bola to pre vlkov náročná, takmer 24-hodinová cesta. Vlci mali byť pred letom do Prahy, kde čakali na ďalší let do Grécka, uspať. Ako nám však povedal Robin Rigg, napokon ich neuspali, pretože to nebolo nutné. „Najväčší problém bol dostať ich do špeciálnych prepraviek. V Grécku zase nechceli z nich vyjsť vonku. V Prahe sme medzi letmi mali jedenásť hodín prestávku, naši vlci ju strávili na veterinárnej stanici. Dali sme im napiť sa vody a pokračovali sme v lete do Grécka. Aj tam bola našou prvou zastávkou veterinárna stanica, potom sme vlkov pustili vonku. Najprv do menšieho priestoru, asi s rozlohou dvesto štvorcových metrov. Prijali potravu aj vodu a po niekoľkých dňoch sa „presťahovali“ do väčšieho

Dastin v Grécku

priestoru, kde už majú aj kriky, v ktorých sa môžu ukryť, rybník, umelý brloh. Do hlavného areálu ich premiestnia v lete. Keď sú vlci celý život v zajatí, žiaľ, už nemôžu byť pustení do prírody. V Grécku budú žiť v niekoľkohektárovom zalesnenom areáli, čo sú najlepšie podmienky, aké je im možné poskytnúť v zajatí. Súčasťou zariadenia je informačné centrum, kde sa verejnosť môže dozvedieť viac o vlkoch. Takže naše vlky budú nielen v lepších podmienkach ako doteraz, ale budú aj súčasťou environmentálnej výchovy a ochrany prírody. Takéto zariadenie nám na Slovensku chýba.“

Ľudia, ktorí vlkov našli v lese, zachránili ich pred istou smrťou, vychovali a dobre sa o nich starali, sa svojimi miláčikmi lúčili len veľmi ťažko. Klieťka s rozmermi 3 x 2 x 2 metre na záhrade však neposkytne vhodné podmienky pre dvoch dospelých vlkov a podľa zákona by tam ani nemohli zostať. Preto aj ich opatrovatelia súhlasili s ich prevozom do zariadenia, kde majú k dispozícii veľký priestor. Na Slovensku sa miesto pre vlkov nenašlo. Zoologické záhrady ich odmietli. V gréckom zariadení organizácie Arcturos (www.arcturos.gr), ktoré patrí medzi najlepšie vo svete, budú mať slovenskí vlci naozaj kvalitné podmienky pre život.

Anna Gudžová

Foto: Robin Rigg

Dastin vychádza von...